

KÁRPÁATALJAI MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET

KMMI-FÜZETEK XI.

A „BAJVÍVÓ VONULAT ÖRÖKÖSE...”

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ
Hatvan éves

SZEMELVÉNYEK, VERSEK

Összeállította: Csordás László és Dupka György

Ungvár - 2011

KMMI-FÜZETEK XI.

SOROZATSZERKESZTŐ:

Zubánics László

elnök

KÉSZÜLT A SZÜLŐFÖLD ALAP TÁMOGATÁSÁVAL

© KÁRPÁTALJAI MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET, 2011

© VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ, 2011

© CSORDÁS LÁSZLÓ, DUPKA GYÖRGY, 2011

Minden jog fenntartva

KIADJA:

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET

90202 Beregszász, Széchenyi ú.59/B.

Telefon/fax: (03141)-4-28-14

www.kmmi.org.ua

E-mail: kmmi@swi.net.ua

Felelős kiadó: Dupka György igazgató

Szerkesztette: Csordás László

Műszaki szerkesztő: Fuchs Andrea

Készült: Daniló Szergej magánvállalkozó

88000 Ungvár, Petőfi tér 34/1

Csordás László:

Kissé rendhagyó köszöntő Vári Fábián László 60. születésnapjára

Komoly gondban találja magát az ember, hogyha méltó köszöntőt szeretne írni a kárpátaljai magyar irodalom élő klasszikusának, hiszen Vári Fábián László életéről, munkásságáról neves irodalomtörténészek, kritikusok már majdnem mindent elmondtak, amit el lehetett mondani. Nem igazán lenne jó megoldás az sem, ha a köszöntőknél megszokott toposzok mögé bújnék, és pusztán az érdek fel sorolásával köszönteném a hatvanadik életévét most betöltő költőt. Végül hosszas vasárnap délutáni töprengés után egy személyes történet elmondása mellett döntöttem, hiszen jól tudom, a hétköznapi apróságokban bújnak meg a feledhetetlen pillanatok, nem pedig az elcsépe lt nagy szavakban. Annál is inkább hitelesebbnek érzem az így megírt köszöntőt, mert nem csupán az alkotót, de magát az embert is ünnepe ljük.

Vári Fábián László nevét gyermekkoromtól fogva ismerem. Költeményeit (Illyés Gyula fejfája előtt, Ngs. Balassi Bálint a végek végein) különböző szavalóversenyeken adtam elő, a középiskola utolsó évében pedig személyesen is találkoztam a költővel. Akkor már javában kacérkodtam a versírással, s át is adtam néhány szonett-fordításomat, de aztán a kapcsolat teljesen megszakadt közöttünk.

Míg nem 2009 szeptemberében megismerkedtem Bakos Kiss Károllyal. Küldtem neki sorban a rosszabbnál rosszabb szövegeimet, amelyek csupán – most már magam is belátom – a legmodernebb elméletek eminens leképezései voltak. Akkor még az irodalomtudományban láttam a költészet receptjét, amit ha megtanulok – gondoltam a legnagyobb természetességgel –, onthatom majd magamból a jobbnál jobb és szebbnél szebb verseket. Bár Bakos Kiss Károly igazán türelmes és kitartó beszélgetőtárs volt, többhavi levelezés után a maga kiváló diplomáciai érzékével mégis a tudomásomra hozta véleményét: szerinte jó elméleti szakember leszek, de költő nem valószínű. A kemény tél miatti szokásos harminckilenc és fél fokos lázammal, illetve azzal a tudattal aludtam el, hogy hiába minden igyekezetem, költővé sohasem válhatok.

Másnap reggel ennek ellenére megmarkoltam a tollat. Nem tagadom, a bizonyítási kényszer hevesen munkált bennem: akkor is megmutatom, mit tudok. Valamilyen klasszikus formájú, az elégikus hangnemhez illő verset szerettem volna írni, amelyben még utoljára elbúcsúszom egy elérhetetlen álomtól. De úgy búcsúszom el, hogy közben bebizonyítom: legalább egy jó sort le tudok írni. Így formálódtak ki lassan bennem azok a bizonyos „felemás hexaméterek”, amelyek végül epigrammává álltak össze. Egy Leté szem a lantot-szerű verssé. A címe: Búcsú az ihlettől. Alighogy befejeztem, egyből átküldtem Károlynak, hogy mondjon róla véleményt. Azt mondta, tetszik neki. Mehet a következő Együttbe.

Aztán megtudtam, hogy a verset nemsokára Vári Fábián László is elolvasta. Rögtön utána egy elégedett mosoly jelent meg az arcán, megveregette Károly vállát, majd azt mondta: nemsokára költőt avatunk. Ez volt az első elismerés, amely számomra egy komolyabb díjjal is felért volna. Főleg, hogy később megtudtam, Vári Fábián László nem sűrűn osztogatja az efféle dicsérő szavakat.

Azóta már rengeteg biztatást, jó szót, dicséretet kaptam tőle. Ötleteimre, újítási szándékaimra legtöbbször rábólint, és bár irodalomszemléletünk többek között a generációs távolság miatt teljesen különbözik, egyvalamiben biztosan hasonló véleményen vagyunk: a szülőföld, Kárpátalja irodalmi életét csak úgy lehet felerősíteni, ha vannak fiatalok, akik képesek megújítani a hagyományt, és tudnak érvényes válaszokat adni a 21. század által feltett kérdésekre. Ebben nyújt önzetlen segítséget Vári Fábián László, a költő, a szerkesztő, a tanár, a barát, de leginkább az erkölcsi tartást és a soha meg nem alkuvást életével bizonyító ember.

Most már azonban épp itt az ideje befejeznem ezt a köszöntőt, mert jól tudom, Laci bácsi sem kedveli a hosszú, kacifántos fogalmazványokat. Annyit mondhatok még: Isten éltesse, Laci bácsi, hosszú-hosszú ideig, és legyen sikerekben gazdag minden év, amelyet a családnak, a barátoknak, magának az irodalomnak szentelsz.

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

(Tiszaújlak, 1951. március 16.-)

VÁRI FÁBIÁN László, családi nevén *Fábián* (Tiszaújlak, 1951. március 16.-): József Attila díjas-költő, néprajzkutató, főiskolai tanár. Szülei cipőgyári munkások voltak. Általános iskolába szülőfalujában járt, a középiskolát Nagyszőlősen végezte 1968-ban. Még ebben az évben felvették az Ungvári Állami Egyetem magyar nyelv és irodalom szakára. 1972-ben irodalmi és politikai tevékenysége miatt kizárták az egyetem negyedik évfolyamáról, be kellett vonulnia a szovjet hadseregbe sorkatonai szolgálatra. 1972-től 1974-ig katona az NDK-ban. (Katonaélményeit a *Tábori posta* c. önéletrajzi regényében írta meg, amelyet folytatásokban publikált 2002 és 2010 között az Együtt c. folyóiratban). 1974-től munkás a Beregszászi Vasgyárban. Egyetemi tanulmányait 1978-ban fejezte be az ungvári egyetem levelező tagozatán. 1976-tól, huszonöt éven keresztül magyar nyelvet és irodalmat tanított a Mezővári Középiskolában. 1967-1971 között a Kovács Vilmos költő védnöksége és S. Benedek András, Zselicki József, Balla Gyula irányítása alatt működő ungvári Forrás Stúdió aktív tagja volt. A Magyar Napló 2008. szeptemberi számában megjelent életút-interjúban minderre így emlékezik: *A '67 novemberében alakult Forrás Stúdió fiataljaitól, mint csoporttól, még távoliak az ellenállás eszméi... Egyelőre, csak irodalmi sikerekről, a Szilaj nádparipán címmel készülődő versantológiáról, a publikációs lehetőségek bővítéséről álmodoznak, de 1970 táján, Kovács Vilmos erkölcsi támogatásával – már a magyarországi folyóiratokban való megjelenésről is. A műhely legtehetségesebb tagjai (Balla Gyula, Benedek András, Fodor Géza, Füzesi Magda, Zselicki József) mai szemmel nézve is elfogadható, vállalható verseket írnak, melyekben az egyre inkább kiszoruló pártideológia helyét az egyetemes emberi értékek veszik át, Benedek András költészetében pedig a nemzeti élmény beszédes kifejezéseként megjelenik, s szinte azonnal tovább „terjed,” rám is átragad a kurucos attitűd. Azt hiszem, a Stúdión belül ekkor kezd tudatosulni és állandósulni – még nem az ellenállás – a hazug, zsarnoki rendszerrel szemben táplált tagadás gondolata. Ezt csak megerősíti a Benedek-Kovács szerzőpárosnak a kárpátaljai magyar irodalomról készített, és a Tiszatáj 1970 októberi és decemberi számaiban közreadott tanulmánya, ahol először mondatik ki nyilvánosan a kárpátaljai magyar lakosság 1944-es sorstragédiája. Ezzel, a számunkra fontos irodalom- és kultúrtörténeti eseménnyel a Forrás életében egy jelentős fordulóponthoz érkeztünk. A területi (megyei) pártbizottság előretolt szemei ettől kezdve fokozott figyelemmel követik minden lépésünket.*

A hetvenes években (itthon!) hallgatásra kényszerült, magyarországi lapok azonban – ha ritkán is – de közölték verseit. A nyolcvanas évek elejétől a József Attila Irodalmi Stúdió Lendület című fórumában, a Kárpáti Igaz Szó mellékletében is megjelentek művei. 1990-től a Magyar Írószövetség rendkívüli, 1992-től rendes tagja, 2001-től a Választmány, majd 2007-től az Elnökség tagja. 2004-től a Magyar

Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának, 2004-től az Együtt c. irodalmi, művészeti, kulturális folyóirat szerkesztőbizottságának elnöke. 2005-től a Magyar Művészeti Akadémia tagja.

Társadalmi tevékenysége: egykori egyetemi tanára és jó barátja, Fodó Sándor hívó szavára alapító és választmányi tagja a KMKSZ-nek, három éven keresztül a mezővári alapszervezet elnöke, majd 1992-től megválasztják a KMKSZ alelnökének. 1994-99 között a KMKSZ beregszászi járási középszintű szervezetének elnöke, majd tiszteletbeli elnöke.

Versei 1968 óta jelennek meg a helyi kiadványokban, valamint magyarországi, romániai folyóiratokban, antológiákban. Verseiből válogatást közölt a *Kárpáti Kalendárium*, a *Sugaras utakon* (1985), a *Vergődő szél* (1990), az *Évgyűrűk*, a *Nézz töretlen homlokomra - A Forrás Stúdió versantológiája* (1994), a *Töredék hazácska* (1994), a *Verecke* (2003) c. kiadvány és antológia. Több verse is megjelent ukránul Jurij Skrobiniec és Ivan Petrovci fordításában, valamint bolgárul és lengyelül. Ukránból, oroszról és ruszinból fordít. Az *Új magyar irodalmi lexikonban* (2000) M. Takács Lajos miskolci irodalomtörténész mutatta be. Szokolczay Lajos, neves irodalomkritikus a következőképpen értékeli Vári Fábián László költői tevékenységét: „... a magyar költészetben a Balassitól Nagy Lászlóig húzóódó bajvívó vonulat örököseként és folytatójaként – mindkét hangot próbálgatja. Lobogó romantikájába, melyet a biblikus jelképek és a balladai történetek csak erősítenek, ezért fér bele a széptevő szó éppúgy, mint a haza üdvéért suttogva is harsogó kiáltás. Mindkettőnek méltósága van. A költő jól tudja, hogy iszonytató történelmünk csak akkor fogja emberi arcát mutatni, ha az általunk elkövetett és ránk kényszerített bűnök – „könnyel telve Isten szeme gödre” – valamennyire föloldoztatnak. Kényes dallamvilágú, a „jégcsipkével való fölcicomázás” ellenére is mindig drámai, a doni keresztút stációit ugyancsak élesen átvilágító lírája ettől a szenvedéstörténettől válik súlyossá.” Folkloristaként a kárpátaljai népdalok és népballadák feltárásán dolgozik. 1992-ben jelent meg a *Vannak ringó bölcsők* (Kárpátaljai magyar népballadák) című gyűjteménye az Intermix Kiadó gondozásában. Folyamatosan fordítja, feldolgozza és közli a kárpátaljai ruszin népballadákat is. A felsorolt tárgykörökben végzett kutatásairól dolgozatokat közölt a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola *Acta Beregsasiensis* c. évkönyvében és más szakmai folyóiratokban.

„Újabban ruszin népballadákat fordítok, mert fontosnak tartom, hogy a magyar olvasó megismerje annak a ruszin közösségnek a költészetét, amely évszázadok óta velünk él. Soha nem voltak velünk ellenséges viszonyban, mindig szabadságküzdelmek mellé álltak, és talán eljön az idő, amikor alkalmunk lesz a közös jövőnkön gondolkodni” – vallja Vári Fábián László.

Elismerések: Kilencek díja 1983, Pro Cultura Hungarica emléklakett – 1991, Magyar Művészetért díj – 1992, Berzsenyi-díj – 1993, Kemény Zsigmond-díj – 1998, a Magyar Írószövetség Elnökének oklevele – 2000, Bethlen Gábor-díj – 2001, Magyar Művészetért Díj Kuratóriuma és a Herendi Porcelángyár Manufaktúra díja 2002, József Attila-díj – 2003, a Lakitelek Alapítvány és az

Antológia Kiadó Kölcsey-díja – 2003, Tőkés László-díj 2004, Szabó Zoltán-díj 2004, Balassi Bálint-émlékkard 2004, Ratkó József-díj – 2007, Vár-díj – 2010, a Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje – 2011.

A háromgyermekes családapája Mezőváriban él. Jelenleg a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára, a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának és az Együtt című folyóirat szerkesztőbizottságának az elnöke. A református egyház presbitere. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet kisebbségkutató részlegének vezetője.

Művei: *Széphistóriák*. Versek. Kárpáti Kiadó, Ungvár, 1991; *Kivont kardok közt*. Versek. Mandátum-Magvető Kiadó, Ungvár-Budapest, 1992; *Vannak ringó bölcsők*. Kárpátaljai magyar népballadák, Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 1992; *19 vers a húségről és a halálról*. Versek. Kárpátaljai Minerva, Beregszász – Budapest, 2000; *Világtalan csillag*. Versek és műfordítások. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Ungvár, 2001; *Harminchárom év*. Válogatott versek. Felsőmagyarország Kiadó – Szépírási Kiadó, Miskolc – Szolnok, 2002; *Fecskehajtó idő*. Régebbi és új versek. Masszi Kiadó, Budapest, 2004; *Vereckétől Beregszászig*. Vári Fábián László költővel beszélget Kozma László. Publicisztika. Magyaroknak lenni sorozat XXVII kötet. Kairosz kiadó, Budapest, 2007; *Jég és korbács*. Versek (2002 – 2010). Írók Szakszervezete, Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2010.

Összeállította: Dupka György

Forrás: **Vári Fábián László** - A magyar irodalom kárpátaljai lexikona 1918 – 2006. Sorozatszerkesztő: Dupka György - Ukrajnai Magyar Krónika, 2006. - 10. o.

VÁLOGATÁS VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ VERSEIBŐL

Útban Törökország felé

(1717. szeptember 15-21.)

Mindkét hazából kiárvulva,
csak hitünkben töretlenül,
lelkünk holdfehér vásznaira
Isten árnyéka nehezül.
Alattunk reménnyel ringó gályán
pogány föld felé futunk,
hol a Patróna glóriáját
ölti magára jó urunk.

Otthon zsibbadást hord az ájer,
a vetést véreső veri,
elhullatják virágaikat
az akasztófák ágai.
Hatalmas hittel hisszük mégis,
hamarost lesz majd visszaút,
és a tengertől visszakupunk
lobogót, várfalat, falut.

Vágyódik ezért a szemgolyó
a gyertyafényhomály után,
verejtékezve áll a kéz
a körbevándorló kupán.
S mikor minden vérlobbanást
testmeleg indulat hevít,
daccal reccsenti szét a szó
a fogak porcelánjait:

Hasítsd meg, Uram, az egeket,
kell most nagyon az áfium!
Végtagjainkba szegeket
veret az evangélium.
S mert Pilátus kezeit mossa,
álmain csak átsuhanunk,
de az árbockeresztről újra
feléd fordul ábrázatunk...

Eljő, ím, újbor ünnepe is,
Úr asztalánál nem várnak ránk.
Szánk szögletén csöndes patakban
szakadni kezd a Miatyánk...
Ármányos félhomály szállja meg
a hajósok szemgödreit.
Sodorják felénk a fellegek
Drinápoly karcsú tornyait.

Ady alkonya

Elhagy az árnyam, elmegyek,
Csillag sincs velem.
E homályt át nem ütheti,
Megpihen szemem.
Sorsomhoz szabott síri ágy
A felnégyelt Haza,
Testemnek tüzeit csillapítsd,
Tisza és Duna.
Az alkony bíbor színre vált,
Hitem erősítsem.
A Pokol az, mely így üzen,
Nem az Úristen.
Kegyetlen szél kerekedik
Holnap ilyenkor,
Kidőlt serlegekből elfolyik
Az úrasztali bor.
Ím, most e vers is meggyötör,
Alig létezem.
Áldani készül s visszahull
Ölembe kezem.
Írhatta volna magyarul
Akárki fia,
Parancsba kapván, hogy házát
El kell hagynia.

Mikor a gyerek

Mikor a gyerek elbitangol,
Nagyapja sokáig néz utána,
S jeleket ír a görbebottal
Maga elé a föld porába.
Az ábrák rendre elbeszélik,
Hogy a Fiút hiába várja:
Ferde záporok felszegezték
Egy üres útszéli keresztfára.

Csak bajsza rezdül, csak térde rogyan,
Mihelyt mögötte összesúgnak.
Maga sem érti, mi okból tette,
Hogy tengerit szórt a Fiastyúknak.
Kopott kalapja szemére billen:
Hogy is érhetette ekkora szégyen!
De látni véli azt a keresztet
A pipafüst kékellő ködében.

Kézbe veszi az öreg vekkert,
Beállítja reggeli hatra.
S a temető fölött a lombok
Megrezennek egy pillanatra...
Másnap, kezében görbebottal,
Mert hívja a harang új kenyérre,
Végigkopog egy üzenetet
A megváltó Isten nevére.

Üzenet

Takáts Gyulának

A Várhegy oldalán
rozsdába borulnak a lombok,
a rebellió fészke
összébb húzza magát.
Nagy idő hírét hordja
az esti harangszó –
jól jönne most a fődél,
vagy akár egy lenge kabát.

Fönn, a toronyból
lámpafény pereg a köre,
de Ungvár felől
a Túlvilág napja vakít.
S nem nyitna kaput
az árkádok szláv szavú öre:
Munkács előtttem
rendre becsukja ablakait.

Valahol valakit
ismét veszejteni visznek –
szikrázó köszörűn, mennyköveken
a pallos éle sikolt,
majd zuhan a penge,
a csigolya reccsen,
és ... Legurul
a hajnali égről a hold.

Takáts Tanár Úr,
a krónika csak ennyi.
A többi szétkürtöli
az újság, rádió.
De elcsobogná csöndben
a Latorca, ha merné:
szomszédainknál
már áll a dáridó.

Ezt Sáfáry sem érti,
ki fönn a magasban
egy csillagra sóhajtott
lélekben pihen.
Mi pedig érezzük,
hogy nyakunkra kötél,
és bőrünk dobra kerül
lassan, szeliden.

Halottak napja

Békére jár
a nap órája lassan,
a kardokat lerakták
mind az angyalok.
Vert sereg vitéze,
a mennybe ne menj be!
Ott a krónikát
már tenélküled írnak,
az a fényesség fenn
nem neked ragyog.
Fölzúgnak a fáklyák!
Valahol most tor van -
felzendül a lomb közt
halotti halk zene.
Összeszisszennek
a hüllők lenn a porban:
holtak hazájára
inni illene!
De az én kupámat
árvíztajték tölti,
béke veled, Isten,
Isten veled, Földi!
S rakétáit gyújtja,
startra kész a Göncöl
a Sarkcsillagon túlra.
Utasa én vagyok.
Ésaiás, Jónás, Náhum –
mind elmúltak,
mint magvuk szakadtával
majd a magyarok.

Ördöglakat

Az ég alatt kihűl a tó, –
az ember
steril tükrébe dermed.
Hol a lámpagyújtogató?
Vesztettül sötét,
Uram, a vermed...

Hogy kékek
a marsi éjszakák,
s az óceánmélyi
füvek fehérek?

Ó, nem sejtettem én soha,
egymás nyakszirtjét
átharapva
mint fogyatkoznak
a domináns gének.

Valaki a törvényt lapozza,
a másik a deszkákon villog,
de aki a zátonyok foglya,
homlokába sütve a billog,
palackpostáját ki töri fel,
ki kíváncsi üzenetére?

Az áramütött gólyapár
vére hogy éghet feketére
az augusztusvégi rajt előtt?

Hát rettegjük, s figyeljük őt,
ki fényszerszámait ápolgatva
az égiteketeket gyújtogatja,
mert furfangosak az idők.

Lecsap a víz a földi tájra,
lakat kerül
az ágyékre, szájra,
s nem oldja ki a szeretet
az ördögi szerkezetet.

Ítélet után

Béninek

A bolygók összecsapnak egyszer.
Testvértűz ég és föld között.
Hiába sírdogál az ember,
Isten halálnak öltözött.

Eszünkbe jut az anyánk kínja
s embriókorunk álmai.
Nagyanyánk Jézus Krisztust hívja
fogoly fiát kiváltani.

Nem temet és nem sirat senki,
nem rendel dőre számvetést.
Mely ügyész merné kézbe venni,
s fel is mutatni azt a kést?

A hold tér először magához:
dagály dőzsöl a partokon,
s holdkór vagy frász az, amit ránk hoz,
álmunkon amint átoson.

Delelt már nyakunkon a penge.
Szívünk azóta kőkemény.
De tengeranyánk méhébe rejtve
lúktetni kezd a költemény.

Kannibál évszakok

Emberrel él mind a tél,
emberrel él mind a nyár.
Vérrel fertőzött égen
örül meg a madár.

Vérbajban ment el az ősz,
fekélyben forog a föld.
Gyöngé üvegburáját,
Gonosz, össze ne törd.

S az ember ugyan mivel él?
A tavasz tús valahol.
Tojásgránátok fészken
kotlik a krumplibokor.

Van, ahol háború dúl,
de itt a nád se zizeg.
Itt csak a csúnya csonkban
jajdul meg az ideg.

Egy lövet morfiumot,
egy utolsó kenetet...
János, üsd fel a könyvet,
lássam a neveket!

Anyjába bújnék vissza,
aki ott írva vagyon.
Jobb lett volna, tulajdon
apja veri agyon.

Halál fellege károg –
apáról fiúra száll.
A nyulak elvetélnek.
Közelít a tatár.

JÉG ÉS KORBÁCS

Fekete Gyulának

1.

Kosárba szedtem
a dáliafejeket.
Felírtam rendre
minden veszteséget.
Hivatásos hóhért
mért tartunk, Uram?
Jégkommandód csak
kontármunkát végzett.
Nézz körbe: roncsolt
a jég és amputált.
Még ránganak
az ellátatlan csonkok.
Megvetem e rangon-
aluli halált,
de tábort
az ő nagyságos
kedvéért sem bontok.
Nekem ezer éve
itt fogan az étel –
a fekete földben
és az almafán.
S ha néha megsorozod
durva jégsöréttel,
foghatja vén fejét
sírjában apám.

2.

Holt apám kiballag
a régi rézmezőre,
hol annyiszor vallott
szégyent a kasza.
(A kökények alján
csak a tippán hajtott,
az édesfüveknek
nem volt tavasza.)

Kiválaszt és levág
öt szál aranyvesszőt,
egy fénylő vakond-
túrásnál megáll.
Korbácsot szerkeszt,
ha kardot nem adhat,
s én várok vacogva
az álmainál.
Rátévedtem én is
arra a mezőre,
zeng a rét alattam,
akár a cimbalom.
Kár. A felébresztett
tárogatóra
göthös csend csahol csak –
mindkét oldalon.

3.

Az éj bölcs madarai
vállamra ülnek,
fészkük elfoglalták
az elhajtott magzatok.
Hűvös lesz a hajnal,
még halálra hűlnek.
Pókdajkák, ingecskét,
takarót varrjatok.
Cirógassad, szellő,
az apró fejecskéket,
rájuk rozsdállt a vér –
áztasd le, langy eső.
Anyjuk szörnyszívét
ha megnyitja az álom,
angyali fehérén
jöjjenek elő...
Korbáccsal járom
a lábadozó kertet:
húzzatok el, árnyak,
sok ordas látomás!
De rám veti szemét,
ki földrészeket renget,
s a magnéziumfényben
elfog a sírás.

Világtalan csillag

Kiss Ferencnek

Mint akit kuvik hangja hív,
mint akit bolygófény vezet,
a gyötrelmek aknamezején
beszélni tanulva lépeget,
aki már régóta nem gyerek,
csak annak láttatja magát,
merthogy egy léghuzat leverte
delelőjéről csillagát.

Az a csillag világtalan,
bújdokol maga is, nem ragyog.
Ti mutassatok jó utat,
szerelmes, nőnemű angyalok,
mert Szeged alatt a bárka vár,
s lódulna máris fölfelé
a megháborodott Tiszán.—
Csakhogy a víz az Istené!

És megfordulnak a habok.
Röpítik átal Szolnokon,
örvény se tépi, nem akad el
Záhonyon túl a zátonyon.
Oly ismerős és dús a táj!
Kecsegeraj ezüstje szárnyal,
s leszáll a vacsoraiddő
piruló szalonna illatával.

Péterfálván most zeng a nyár,
szomjadra forrás ád vizet,
eltitkol minden ölelést,
hallgat a Szerelemsziget.
S ha ingeden rúzsolt virít,
hidd el, hogy arra sincs szavunk.
Lépj ki a partra, Kiss Ferenc,
Ugocsában itthon vagyunk.

**A páternoszter kosarában
a 80 esztendő Csoóri Sándornak**

1.

Bebábozódtak álmaink,
lélekig járunk a hóban.
Beállt a víz, a malom áll.
Ha te rendelted így, jól van.
Virághagymába, gyökérbe
a dal is visszahúzódott.
Előbűvölni nincs szavunk.
Uram, te őrzöd a kódot.
Uram, a sértett vad figyel,
a gyilkolás járhat eszébe'.
Ónszürke égen délibáb?
Csak jövőtlenségünk képe.

S teremnek képmutogatók,
hiénák árverezésre...

2.

Hotel Kempinski. Rivaldafény
zuhog az aranybaromra.
Pokolország és Menny között
a körlift jár nyiszorogva.
Tán Istené az az olvasó –
ő fordít száz évet százra.
Csoóri mester, szállhatunk
a páternoszter kosarába.
Lássuk végre a könyvelést:
mit veszítettünk a bolton?
S tapasztaljuk meg, mit jelent
magyarnak lenni a Holdon,
ha jó a batyuzás ideje.

Mert fogyunk, fogyunk csak.
Folyton...

3.

Feslik a báb. Azt álmodom,
hópalást borítja vállad,
megrabolt hegyek, fenyvesek,
szekerek zörögnek utánad,
és fegyverben áll már a nádas,
felmered százezer kopja
az Ejrópa mennyezetén
dölyfölő csillagokra.
Nem lehet alku. Legyen úgy,
miként az álom mondja!
A halálra szánt Hortobágy
szívében ketyegjen bomba!
Az Úr felmenti az ő fiát,
álljon ott bármi a vádban.

De a kioldószerkezet...
Az ütőszó ott van a szádban.

Ajánlás nélkül

A pogány papoktól

mentséged nem lesz
alakot váltva visszajárnak
varangytestükből szemközt hugyoznak
eszélős lidércként utadba állnak
ködöt huhognak összevihognak
s amíg lassúdan látásod veszted
tompítsa elméd fekete fátyol
ne érezd idő előtt a veszted.

Haraggal indulsz a nyári
határnak
hol a pacsirták énekkel élnek
s bár nem vagy te úr egy porszem fölött se
a borotva kezedben nyitatlan
éled
kimetszed nyelvét az égi
madárnak
mert hiénavér fortyog ereidben
meg fogsz lakolni meg fogsz
lakolni
hetedíziglen hetedíziglen.

Nagypénteken a harang ha
kussol
s a százéves holló fiait mossa
setét végzeted fattyúval ver meg
te akartad így teremtés rosszsa
fiadnak dupla és béna lesz
nyelve
örökkön-örökké folyni fog nyála
szívedet torkodból nyomd vissza nyeld le
készülj a végső véres imára.

Szólítsd elő a rozsdás beretvát
kasztráld a kölyköt amíg nem
késő
lányunokád is teltszájú néma
hiába lesz a két szeme kéklő
mint Jeruzsálem fölött a kárpit
mikor az Úr épp nyájait nézi
az ő szülőrését nem varrhatod
be

ha nemzője nem hát kije vagy
néki
dugd be egy formás
fenyőtobozzal
engedd el aztán a gyermeket
szépen
mielőtt kupolád fejedre rogya
kevély lelkednek örületében...

Változatok a halotti beszédre

Zoltán fiamnak

1.

Elfogynak az amazoni erdők,
a büszke családfák rendre ledőlnek.
Ereszakadt, vérző kábelkötegek
a gyökerek – végeik szikrázva ölnek,
behálózzák a levegőget, majd
villámként vágnak vissza a fába.
A rügyek kómába esve is érzik,
ha jajdul lomb, ha lobban a fáklya,
ez ítéletidőben reinkarnált
Ábel áldozati tüzének mása.
Körbetáncolni nincsen már testünk,
csak lelkünk száll emelkedő spirálban
az ózonlyukig magasló kürtön
menekülvén a mennyországba.

2.

A családfa törzsét, mint drága halottat,
tisztába rakva, megborotválva,
mielőtt feláldoznánk a tűznek,
toljuk a computertomográfba.
Okos doktorok, nosza előre,
neki a réteg-felvételeknek!
A százhetvenedik évgyűrű ívén
mi dolguk volt az ördögszegeknek?
S lám, kettőszázötven közelében

a rajzolatot újabb görcs nyomja.
Ős üköm nemzéseképtelen öccse
ekkor lett önnön génjei foglya.
Mint Bocskai vitézlő kapitánya,
duplán szemezett már a halállal,
számot vetett a földdel, az éggel,
s távozott magvának szakadtával.
Később a kolera portyázott erre,
a család harmadát szekérre rakta.
Ekkor kezdett a törzs revesedni,
íme az írás, a kibontott akta.

Apai nagyapám kitett magáért,
két fészkalja utódot nemzett.
Öt fiút csak a megmaradásért,
három lányt halott, hős fia helyett.
Jaj, hogy e pompás vérörökséget
fiai jórészt elpazarolták!
Segített benne Prága és Moszkva,
s egy reggel nem volt már Magyarország.

Négy apa után hárman maradtunk.
Félárbocon nevünk lobogója.
Jimmy Fébien fent Canadában,
s az ő öccsének sem lesz már utóda.

Jöjj, fiam, lássad: így fest az ábra.
A históriák így érnek véget.
Az íveket az Úr angyala írja,
de sokra a Sátán lehel pecsétet.

3.

Már-már azt hittem, révbe jutottam,
de elmémmel most az ördög cicázik.
Fél szemem bárányfelhők után jár,
nősténnyel incselkedik a párja,
bal lábam embrió-korom vizében,
jobbik a szatmári verbunkot járja,
s míg brummog a bögő big bánatában,
szülém szívének két pitvarában
két magzat tombol, a kapukat rázza.
Egyikük magát a fényre kirágja,

s anyja vérebe fullad a másik.

Hát miért vagyok én ennyire fontos?
Ha vackomon rémálmoktól gyötörve,
levegőm fogytán hörögve rángok,
holt apám rohan váltott szelekkel,
s úgy veri vissza belém a lelket,
hogyan orromon-számon dőlnek a lángok.

4.

Talán a teremtés alvó emléke
láncolta hozzám e jó szagú világot.
Emlékszem, tudom, minden ízére,
midőn majd más térben s időben járok.
Addig is ölelném, festeném folyton,
agyagból tovább álmodnám bronzba,
szerelme idején tetten érném
a virágot, mielőtt ledől a porba!
Ám mellkasom mélyén, ha reng a lélek,
mit a száloptikás kamera sem lát,
azt vérrel lehet csak... Ezért mártom
szívem falába olykor a pennát.

Hej, de amiket mostanában
a meghurcolt tudat kivet magából,
belerokkanna citera, hárfa,
mert jégvihar fedezi s ólomzárpor.
Nytott gerinccel, vízfejjel jönnek
cenzúrán, logikán, át a halálon,
nyelvem gyökerén nyöszörögnek,
kaparnak meszes dobhártyámon,
rondítják ajkam, akár a herpesz
a torzképek, víziók, fátumok.

A papíron vérszennyes piktogramok –
enervált vers-abortátumok.

A Földről régóta

*

megkönyékezett
az őszeleji álom
holott bébi szél
gügyög a lombokon
bálványbarna csordák
úsznak át a tájon
takaréokra kénysze-
rítem pulzusom

**

embernek lenni semmiség
lélekként látni borzalom
a cinke bársonyos fejét
hogy veri szét az ablakon
áthevül felszáll kis szobánk
lélekstátuszom elcserélem
legyek imbolygó gyertyaláng
szemöldököd zárójelében

durrog a december valaga
szétfeslik hitvány nadrágja
december voltam valaha
most gyökerem valami rágja
fogd vissza halálhíremet
teremtőm ne terhelj jobban
rakd meg szögekkel szívemet
mielőtt utolsót robban

ha már a halál megszagol
hiába minden áhítat
csontra vetkeztet rád hajol
testnedveivel átítat
bénult szádon csak dől a hab
szobád hajnalra megtelik
e tajtékra bíztad magad?
jó utat hát - a tengerig

csönd van temető-fegyelem
vigyázz-ban ezernyi csónak
a kápolna bádogtetején
a halálverbunk dobjai szólnak
menekülj barna galambom
itt fejedről lehull a párta
toborzó táncát egy vén bak-
kecske dühöngő szelleme járja
szarvára kapja a hantokat
a csontokat szerteszét rázza

jönne bár már egy úrleány
kinek csak hozzám lesz köze
szívem a diadém homlokán
fotocellára jár öle
nyakamra ezüstitű kerül
vonyíthatok az űrbe fel
milyen lehetett emberül
a Földről régóta semmi jel

Széphistóriák

I.

Siralmas immár énnekem,
szoknyád árnyéka szívemen.
Hagynám hitemet – nincs kire,
Bujdosik bánatom messzire.

Szépszemű fények érted halnak,
lombokból kelnek riadalmak,
vizek zendülnek, minden ázik,
csak a te arcod virágzik.

Szállna számról
iszonyú ének,
indulna karom
ellened, érted.

Hagynám hitemet – nincs kire,
bujdosik bánatom messzire.
Valami varázslat visszahozná,
Szoknyád, szemed azt beragyogná.

II.

Hajtsd fel a szoknyádat szépen,
virágod csak az enyém lehet.
Ünnepre gyűlnek az istenek
bíborban haldokló fellegek.

Közéjük indulnék éppen,
az újhold hidege hull rám.
Takarj be hajaddal engem,
nézz a szívemre, szólj rám.

III.

Érkeznék immár fényes világba,
fordul csak arcom bársonyos gyászba.
Merül már homlokom éjfélbe, tűzbe,
vonnálak magammal bánatba, bűnbe.

Rontanád szemem
csillaggal, kővel,
fejemet átokkal,
temetővel.

Rossz lelkem túrné bántó hatalmad,
bújdosó szavamnak adj nyugalmat,
s légyen igazság: nevem ha kéred,
ragyogtasd értem virágod, véred.

IV.

Merülnél értem hús habokba,
hordanád vized homlokomra,
így nőnél lassan életemmé,
vérig vetkőző kedvesemmé.

Epilógus

Sötét az éjszaka, akár az ében
Kisasszony hava harmadik hetében.
Lobogója hogy ne legyek gyásznak,
szebbet írok majd szebb leánynak.

Ha leszállván a nap

A magam nótájára

Ha leszállván a nap
kínok közt nyugszik el,
mit értik azt az asszonyok –
ilyenkor inni kell.

A ser is jó ital,
a vodka is vidít,
mégsem szedhetem örökké
a mások kertjeit.

Ők másképp mérik ezt,
s tán végzetes hiba –
a palackra is ráteszik:
Tokájszkoje vina.

A szamorodni kincs,
ha nincs, kész gyötrelem.
Álmomban nőmnek bájait
is abban fürdetem.

Megszakadhatsz, szívem, –
de szőlőprés alatt!
Vérem a musttal egybeforr,
s az ördög elragad.

Ott ejtem le fejem
a Vénusz-domb tövéén,
szerelmes tettestársaim
leülnek mind körém,

és körbelengenek
boszorkány-illatok.
Ereimben régi ritmust
vernek a dobok.

Most bódítson a bor!
Szememre szoknya hull,
ágyékomban a tájoló

pörögni kezd vadul.
Visszkapván eszem,
jövömet firtatom.
Nézzétek: lelkem lila láng
a Hajnalcsillagon!

Noénak üzenem,
hát nyílj meg, Genezis:
bár furcsa volt és szaggatott,
de bordal volt ez is.

Mítosztöredék

Antall Istvánnak

Szeptember szép szeme villan,
Kisasszony szoknyája lebben,
felkel két gyöngy-labda keble
az áldott ber'ki vizekben.

Felforr a tó körülötte,
magára fonódik karja,
kilép belőlem a lélek,
csókolgatja, takarja.

Megrándul drága gerince,
bódító párát lehelve
arcomba tolakszik arca,
elolvad számban a nyelve.

Eszem a szemét, a vállát,
víz-harang bölcsője ringat,
majd felneveli a nádas
születendő fiainkat.

Lopja a szél a ruhánkat,
szeretőm ölemből retten.
Lám, teljesedik az átok:
kócsaggá válunk mi ketten...

Kisasszony suhan az égen,
felhőkben ragyog a lába.
Akinek két szeme kedves,
sohase nézzon utána!

SZEMELVÉNYEK ALKOTÓI MUNKÁSSÁGÁRÓL

Görömbei András

Jég és korbács (Vári Fábián László könyve)

A közösségi felelősségérzéstől és felelősségtudattól áthatott klasszikus magyar költészet egyéni karakterű, jellegzetesen kárpátaljai magyar sorsjegyű folytatása Vári Fábián László művészete. Értékes és szerves továbbépítése ez a kötet a méltán közismert és népszerű művész eddigi munkásságának.

Verseiben a történelem, a folklór és az irodalom emberi teljességet igénylő, egyéni és közösségi sorskérdésekkel minden időben nyíltan szembenéző alakjai alapozzák meg a jelenkor problémáival való sajátos karakterű, összetett és mély számvetést.

Művei maradéktalanul tanúsítják annak a szándékának eredményét, hogy „a tudat mélyebb szintjein megvalósuló magasabb rendű gondolkodás” hordozói legyenek.

Együtt él bennük az emberiség archaikus tapasztalata és a jelenkor problémavilága. Költői világának különleges színét a mély történelemitudással és a folklór emberi teljességet őrző gazdagságával szembesített mai sorslátás adja.

Művészetének megkülönböztető értéke a magyarságért érzett történelmi és jelenkori felelősség művészi megnyilatkozása. Magyarságunk kórképét kénytelen megrajzolni, de szemlélete szellemi és erkölcsi erőt sugároz, igaz értékekről tesz tanúságot...

Tiszatáj, 2010.10.

Pécsi Györgyi

Olvasópróbák

– kezdőknek és újrakezdőknek –

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ: JÉG ÉS KORBÁCS. VERSEK (2002–2010)

Nyugodtat hátradőlhet, lógázhatja lábát költő aztán, ha sikerült egy igazán nagy verset megírnia. Vári Fábián László lógázhatja a lábát, megírta alighanem eddigi legnagyobb versét, a *Változatok a halotti beszédre* címűt. A nagy versek visszamenőlegesen is átrendezik az életművet, miközben a közelükben írottak is elemelkednek a korábbiaktól. Tegyük félre előítéleteinket (előtapasztalatainkat), ne kárpátaljaizzunk, ne keressük Vári Fábián László verseiben a népi, a nemzeti kisebbségéért felelősséget vállaló elkötelezett költő megtépázott és megviselt attribútumait; érvényes, saját jogú lett költészete egészen. Későn indulhatott pályája, de hál' isten, kompenzálásként sem szaporítja a szót azóta sem; mostani kötetének 37 (+1) verse az utóbbi nyolc év eredménye. Persze, Kárpátalján magyar költőnek lenni hatványozottan küzdelmes, sokszorosán aláaknázott sors (a nemzetiségpolitika lenini elvei meg a liberális multikulti colour localja) – erről is beszél a versek után illesztett életút interjúban Penckófer Jánosnak, de a költészet (Költészet) természetéről is úgy, ahogyan csak az képes, aki lelkiileg, bölcséletileg birtokolja a szent poézist. Mindent tud például a nemzeti költészeti hagyományról, illetve a rá elementárisan ható népköltészetről. Ezek külsőségei megtanulhatók, titkuk, varázsuk azonban csak megélt-megszenvedettséggel ismerhetők föl. Ezért mondhatja, hogy a népdalok „a végletekig finomult lélek látletelei, (...) talán történelmi tárgyú verseim is ilyen látletelek, melyek megidéznek ugyan a múltat, de annak valóságáról – kellő garancia híján – nem adhatnak hiteles képet. Az ilyen vers nem krónika: sokkal inkább a múltból érkező impulzusok által megtermékenyített és kiérlelt gondolat. Olyan szülemény, amely jól felismerhetően viseli az ősök ismertetőjegyeit, mégis a jelenvaló világ emlőire tapad, s a tápláló tejjel annak nagyszerűségét, de betegségeit, idült társadalmi problémáit is magába szívja.” A lelki rokonságon túl imitt-amott Nagy László vízjele, de Lorca, a Biblia, a régi magyar költészet, Ady, József Attila, Szabó Lőrinc, Csoóri Sándor költészete 'csak' impulzus a továbbérlelt gondolathoz. Adyt túllicitáló keserű sorsfölismerés, és a teremtettség előtt meghajló alázat áhítata viaskodik, váltakozik verseiben. Az áhítat remeklése a Szabó Lőrinc motívumaira írott *Kócsag-dalok*, illetve a *Mire vagy jó*, a *Csendesülj pulzusom* – nyelvben, lélekben, modorban a régiesség és a maiság, a konkrétság és a létegezés szakralitásának roppant finom összejátéka, és a hála fölszabadító öröme: „Én nem tudhatom, / ki rajzolta arcod, / szemedben miféle / fényforrás ragyog. / Az égi tüzek mind / belőle kelnek, / s benne dőlnek el / kivérzett hajnalok”, vagy: „Adventnek utóján / testemet elhagyom, / felhőkből int felém / női szép Krisztusom.” Az ihletett liturgikusság mellett a nagyon is világias bordalok és a pajzán szerelmes énekek határtalan életszeretetről kurjongatnak

(„Kinek velem van / vágtazni kedve, / ágyékom völgye / legyen a nyerge, /.../ nyelve idegen – / orosz vagy lengyel? / tenyerem lába / alá a kengyel, // s hogy örömet / szét ne kiáltsam, / gyöngé csuklója / zabla a számban” – *Táltosok*), hogy aztán a kötet összegző nagyverse, a *Változatok a halotti beszédre* torokszorítóan keserű tapasztalatai józanítsák a költőt is, meg az olvasót is. „Elfogynak az amazoni erdők, / a büszke családfák rendre ledőlnek. / Ereszakadt, vérző kábelkötegek / a gyökerek – végeik szikrázva ölnek” – kezdődik a számvetés, a családfa leltára pedig: „Négy apa után hárman maradtunk. / Félárbocon nevünk lobogója. / Jimmy Fébien fent Canadában, / s az ő öccsének sem lesz már utóda. // Jöjj, fiam, lássad: így fest az ábra. / A históriák így érnek véget. / Az íveket az Úr angyal írja, / de sokra a Sátán üt pecsétet.” Nem csak a személyes, családi szétszórás, hanem az adys értelemben vett szétszórás beteljesülésével való gyötrelmes viaskodás verse is a *Változatok*...; de halotti beszéd és ’halotti beszéd’, mert a Teremtés önföladásába, mállásába nem törődhet bele, tehát a „meghurcolt tudat”, a meghurcolt emberi méltóság lázadása is. (Bp., 2010, Széphalom Könyvműhely)

Forrás: www.szentmartonijanos.hu/rolam/pecsi.doc

Vári Fábián László munkásságának hatása a jelenkori kárpátaljai irodalomra - istenes és magyarság verseinek jelentősége a hit és megmaradás fényében

Szerző: **Baráth Csilla**, Kígyós (Ukrajna), irodalomtudományi doktori képzés

Témavezető: **dr. habil Petrőczy Éva**, egyetemi docens

Intézmény: Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Irodalomtudományi Doktori Iskola, Budapest

Virágzás – háború – szétszakadás – gyász és szenvedés – kétségbeesés – gyógyulás? – identitáskeresés: röviden így lehetne összefoglalni azt az ívet, amit Kárpátalja történelme s ezzel egyetemben irodalma megrajzolt az anyaország ölén eltöltött művelődés fénykorától napjainkig. A kérdőjel helye a felsorolásban sajnos jogos, mivel a gyógyulás, amely által a hátunk mögé vetett korszakot identitásunkba beépíthettük volna, még csak gyermeklábakon botladozik, s még jócskán messze van a felnőtté válástól. Dolgozatom e sürgetően időszerűvé vált felvetés tárgyalására tett kísérletet.

A jelenkor kárpátaljai költőinek és íróinak a kommunizmus összes billogával meg kell küzdenie egy olyan környezetben, ahol egy család évente csupán annyit tud irodalomra szánni, mint egy kilónyi napi betevőre. Mindezek felett Kárpátalja művészete még nagyon gyerekcipőben totyog, hiszen irodalmát is csak az ötvenes évektől vehetjük számottevőnek.

Ebbe a korszakba születik bele Vári Fábián László (1951, Tiszaújlak), aki pályája kezdetén egyszerre élhette meg a költői lét adta szárnyalás lehetőségét és a mindennapi élet kétkezi munkájának hátgörnyesztő nehézségeit. Egyszerre szagolta a beregszászi vasgár büzeit és a folklór művészet frissensült cipóillatát.

Ezen felemás gyökérzetből táplálkozva vált a jelenkor irodalmi életének olyan befolyásoló tényezőjévé, amely egyszerre vesz részt magyarság-megőrző politikai szervezetek és irodalmi lapok alapításában, az anyaországi Magyar Írószövetség elnökségében, s mindezek mellett szilárdan megáll a költészet, műfordítás és balladagyűjtés talaján is.

Vári Fábián László munkássága oszlopként igyekszik kimagasodni területünk kisebbségi művészetéből, így őt illeti meg a ranglétra első helyeinek egyike, amikor saját irodalmunk által saját identitásunkat igyekszünk keresni és elemezni. Mivel Istennek hála egy még mindig élő alkotóról beszélhetünk, munkám első részében eddigi eredményeinek és fontosságának elemzését mutatom be, másrészben viszont többek között saját szemszögéből értékelem néhány művét.

Másodlagos irodalom és a költő saját véleményének felhasználása mellett az utca emberének nézeteit is belefentam elemzésem második részébe, ahol is versidézetek értelmezésének – tanultság, életkor, nemtől függés stb. felosztása szerint kérdőívvel igyekeztem mindennapos, de nem mindennapi – definiálását felkutatni statisztikai módszerrel.

Forrás: www.vmtdk.edu.rs/fex.file:Barath_ABS_...